

УДК 321.64 (519.3)

DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9321.28.2023.280612>

КАН ДЕН СІК

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

e-mail: kme112000@yahoo.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2191-4210>

РАКЕТНО ЯДЕРНА ПРОБЛЕМА ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ПІВНІЧНО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Анотація

Метою статті є дослідження ракетно-ядерної проблеми Північної Кореї з точки зору її впливу на безпекову ситуацію в сучасному глобалізованому світі. **Методологія** ґрунтується на використанні методів зі сфери політичних наук: метод порівняльно-інституційного аналізу, класичний нормативно-інституційний метод нормативного підходу. Під час вирішення поставлених завдань застосовано теоретичний метод дослідження: синтез та аналіз наукової літератури для теоретичного підґрунтя дослідження, якісний контент-аналіз публікацій в ЗМІ, узагальнення результатів аналізу. Для роботи із виокремленням характерних рис культурної журналістики був використаний метод дедукції. **Наукова новизна.** Проведено аналіз ключові фактори дестабілізації та конфлікту на Корейському півострові. Показано, що ракетно-ядерна проблема Північної Кореї є причиною конфронтації не тільки між США – КНДР, РК – КНДР, а також між блоками США – РК - Японія та Китай – КНДР. Визначено, що характерною ознакою політики держав із ракетно-ядерними комплексами є тенденція до здебільшого дотримання норм міжнародно-правового регулювання ядерної політики, що позначилося на низькій світовій тенденції розповсюдження ракетно-ядерного озброєння. **Результати дослідження.** Доведено, що дослідження наукових підходів засвідчує наявність спільної позиції науковців щодо особливостей типів політичних режимів держав, в умовах яких держава може бути потенційним учасником ракетно-ядерної політики як суб'єкт. Зокрема, слід резюмувати, що серед таких держав лідирують держави з демократичними режимами (США, Велика Британія, Франція тощо), проте держави з авторитарними і тоталітарними режимами представлені в меншій кількості серед суб'єктів ракетно-ядерної політики (КНР, КНДР).

Ключові слова: ракетно-ядерна проблема Північної Кореї, денуклеаризація, саміт, переговорний процес, конфліктність.

THE MISSILE-NUCLEAR PROBLEM OF NORTH KOREA AS A KEY FACTOR IN THE DESTABILIZATION OF NORTHEAST ASIA

Abstract

The purpose of the article is to study the missile and nuclear problem of North Korea from the point of view of its impact on the security situation in the modern globalized world. **The methodology is based** on the use of methods from the field of political science: the method of comparative-institutional analysis, the classical normative-institutional method of the normative approach. When solving the tasks, the theoretical research method was applied: synthesis and analysis of scientific literature for the theoretical basis of the research, qualitative content analysis of media publications, generalization of the analysis results. The method of deduction was used to identify the characteristic features of cultural journalism. **Scientific novelty.** The key factors of destabilization and conflict on the Korean Peninsula are analyzed. It is shown that the missile and nuclear problem of North Korea is the cause of confrontation not only between the USA - the DPRK, the Republic of Korea - the DPRK, but also between the blocs of the USA - the Republic of Korea - Japan and China - the DPRK. It was determined that a characteristic feature of the policy of states with nuclear missile complexes is the tendency to mostly observe the norms

of international legal regulation of nuclear policy, which affected the low global trend of the proliferation of nuclear missile weapons. **Conclusions.** It is proved that the study of scientific approaches confirms the existence of a common position of scientists regarding the peculiarities of the types of political regimes of states under which the state can be a potential participant in missile and nuclear policy as a subject. In particular, it should be summarized that among such states, states with democratic regimes (USA, Great Britain, France, etc.) are in the lead, but states with authoritarian and totalitarian regimes are represented in a smaller number among subjects of missile and nuclear policy (PRC, DPRK).

Key words: missile and nuclear problem of North Korea, denuclearization, summit, negotiation process, conflict.

Вступ. Північна Корея виявляла інтерес до розробки ядерної зброї з 1950-х років. Розвиток та збільшення ядерного потенціалу стали пріоритетними для країни. Зміна влади, голод, прихід до влади в США Д. Трампа, нестабільні відносини з сусідніми державами лише загострюють ситуацію. Ще у 1963 р. Північна Корея звернулася за допомогою до Радянського Союзу в розробці ядерної зброї, але держави дійшли згоди лише на розробку мирної програми з ядерної енергетики, включаючи підготовку вчених-ядерників. Пізніше Китай після ядерних випробувань аналогічно відхилив прохання Північної Кореї про допомогу в розробці ядерної зброї. Тому радянські інженери брали участь у будівництві Центру ядерних наукових досліджень в Йонбені, де розпочали спорудження дослідницького реактора ІРТ-2000 в 1963 р., який почав працювати в 1965 р. і був модернізований в 1974 році. У 1979 р. Північна Корея почала будувати другий науково-дослідний реактор, а також завод для переробки руди та з виробництва паливних стрижнів. У 1985 р. Північна Корея ратифікувала Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (далі ДНЯЗ), але не включила необхідну угоду про гарантії з МАГАТЕ до 1992 року. Саме ці події варто вважати відправною точкою у становленні ядерної програми КНДР. На початку 1990-х років Центральне розвідувальне управління США зробило висновок, що Північна Корея фактично приєдналася до інших ядерних держав, створивши декілька одиниць зброї з плутонію, які були вироблені до 1992 року (Лещенко, 2016, с. 49–50).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В історіографії про ракетно-ядерну проблему Північної Кореї опубліковані не багато досліджень. Зокрема, вивчалися деякі аспекти північно-корейської проблеми в міжнародних відносинах, зокрема аналізувалася соціально-економічна, військова та політична ситуація всередині країни і поза її межами (Самойлов, 2010). Розглядалися причини формування авторитарних режимів у країнах Південно-Східної Азії (Лещенко, 2016), а також проблематика роззброєння у сучасній міжнародній політиці (Федина, 1012; Галака, 2011; Кайл, 2011). Питання правового режиму нерозповсюдження ядерної зброї в сучасному міжнародному праві вивчала дослідниця Мануїлова К.В. (2018). Корейська історіографія також вивчала деякі аспекти запропонованої теми (Мах, 2007). В той же час, залишається необхідність розглянути причини й передумови початку півстолітнього конфлікту на Корейському півострові, визначити витоки ядерної проблеми, що тримає в напрузі весь світ.

Метою статті є дослідження ракетно-ядерної проблеми Північної Кореї з точки зору її впливу на безпекову ситуацію в сучасному глобалізованому світі.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі **завдання**: визначення джерельної бази дослідження; дослідити фактори впливу режиму Північної Кореї на доктринальні основи політики нерозповсюдження ядерних озброєнь; показати вплив ракетно-ядерної проблеми Північної Кореї на безпекову ситуацію в світі.

Методи та методологія проведення дослідження. Методологія ґрунтується на використанні методів зі сфери політичних наук, зокрема метод порівняльно-

інституційного аналізу, суть якого полягає в зіставленні різних науково-теоретичних характеристик державної політики у сфері розповсюдження ядерної зброї. Важлива увага приділена класичному нормативно-інституційному методу нормативного підходу, який оперує ціннісними оцінками науково-теоретичних і аналітичних підходів та результатів дослідження, який здійснюється з використанням критеріїв подібних оцінок, що містяться в доктринальних оцінках політичних програм, у фокусі яких перебувають ракетно-ядерні потенціали. Використання методу порівняльно-інституційного аналізу дало змогу сформулювати ключовий момент методологічного розділу прикладного дослідження, який полягає в операціоналізації понять теоретичної гіпотези досліджень вчених, наукові підходи яких є у фокусі дослідження статті. Під час вирішення поставлених завдань застосовано теоретичний метод дослідження: синтез та аналіз наукової літератури для теоретичного підґрунтя дослідження, якісний контент-аналіз публікацій в ЗМІ, узагальнення результатів аналізу. Для роботи із виокремленням характерних рис культурної журналістики був використаний метод дедукції.

Виклад та обговорення основного матеріалу дослідження. Сьогодні, на думку багатьох дослідників, стало зрозумілим, що саміти 2018–2019 років між США - КНДР, РК - КНДР не тільки не привели до прориву у справі врегулювання ядерної проблеми на Корейському півострові, а й в цілому дали більш скромні результати. У жителів Північної Кореї були великі очікування відносно того, що Дональд Трамп після перемоги на другий термін буде продовжувати свою лінію відносно денуклеаризації корейського півострова. Але, як відомо, Трамп не став в другий раз президентом США. А вже президентом став Джо Байден, який підтвердив курс Вашингтона: «...Спочатку повна денуклеаризація, а все решта – потім». У відповідь на цю заяву Північна Корея зробила декілька заяв на протязі 2019–2022 років: КНДР не плекає ілюзію відносно полегшення санкцій, тому спокійно і без паніки у практичному плані буде готувати країну не тільки до виживання, а й до провадження поступального економічного розвитку, одночасно зберігаючи та удосконалюючи свій ракетно-ядерний потенціал. Тільки за 2019–2022 роки Пхеньян провів серію ракетно-ядерних випробувань та тільки за вересень-жовтень 2022 року провів більше 10 випробувань ракет, включаючи і запуски міжконтинентальних балістичних ракет. (Самойлов, 2010, с. 273).

Такі дії природньо викликали відповідні реакції з боку інших країн, передусім це США, РК, Японія, а також призвели до чергової військово-політичної кризи на Корейському півострові.

У світлі останніх подій пов'язаних з агресією Росії до України і подіями навколо Тайваню, Північна Корея більше нарощуватиме військовий потенціал і прийняла стратегію кардинальних змін зовнішньополітичного курсу, спрямованого на зняття санкцій, тобто КНДР буде використовувати всеохоплюючу багатогранну зовнішню дипломатію для налагоджування нових відносин зі світовими спільнотами. Північна Корея сподівається за допомогою багатогранної дипломатії обминати санкції і отримати міжнародну фінансову допомогу, використовуючи міжнародні норми.

Природньо, що Північна Корея буде прагнути до налагодження тісних відносин з Китаєм та Росією, і в першу чергу в сфері безпеки та економіки. У 2022 році виповнилось 10 років, як Кім Чен Ун прийшов до влади. За цей час Кім змінив стратегічний курс в країні з «сонгун», що означає «на першому плані армія», до «сонмін» - «народ на першому місці». Крім того, повернув пріоритет партії (ТПК), провів часткову ринкову реформу у сфері сільського господарства і торгівлі. Починаючи з 2021 року, взяв курс на реформи економіки, були втілені в життя

закон про підприємництво, закон про фермерське господарство, а також створив 22 зони економічного розвитку. Економічні реформи та прокитайський маршрут були розпочаті під началом Тянь Сон Тхека, але він зазнав контратаки з боку військових і тому Кім Чен Ун був змушений перейти на курс «бьондін», тобто одночасно розвивати оборонну промисловість і економіку (там само, с. 275).

Таким чином, він задовольнив вимоги прихильників жорсткого курсу модернізації ракетно-ядерної програми, однак очікування відносно відновлення економіки не виправдалися, тому що часткові реформи не вирішили економічної проблеми. Крім того, у зв'язку з covid-19, ринок значно скоротився, тому в країні відчувається велика нестача товарів першого вжитку. Всі ці фактори означають, що економічна реформа не втілюється. Тому Кім Чен Ун на восьмому з'їзді ТПК визнав, що економічна реформа просувається дуже повільно і практично провалена. Тому Кім Чен Ун нічого не залишається, як продовжують блокувати світ, і в першу чергу США, щоб звернути на себе увагу. Це означає, що конфлікт з США, Республікою Корея знову спалахне.

Таким чином, найближчий час Північна Корея буде нарощувати ракетно-ядерні випробування, нагнітати обстановку на Корейському півострові, буде тісно співпрацювати з Китаєм, Росією, як в економічному плані, так і в сфері безпеки, намагатимуться вирішувати питання зняття санкцій.

У даній ситуації поки не знайдені шляхи оновлення переговорного процесу між США – КНДР, РК – КНДР, 21 травня 2021 року в Вашингтоні відбувся саміт США – РК.

Природньо, що всіх хвилює питання: чи настане після саміту ера миру на Корейському півострові? Фахівці вважають, що саміт 21 травня 2021 року відіграв величезну роль у становленні методів і способів вирішення північно-корейської ядерної проблеми з боку адміністрації Байдена. Обидві сторони твердо заявили, що мають на меті повну денуклеаризацію та встановлення стабільного миру на Корейському півострові, а для вирішення цієї проблеми будуть використовуватися дипломатичні переговори. Проте всім зрозуміло, що для вирішення цієї проблеми головним є пошук конкретного способу. Багато фахівців вважають, що найбільш прийнятним практичним способом вирішення цієї проблеми є поступова одночасна дія з обох сторін - такий спосіб має задовільнити Північну Корею і США (Патуссі & Курандо, 2021, с. 96).

Адміністрація Байдена 21 травня 2021 року заявила, що віддають перевагу не загальним декларативним заявам, які тільки затягують час, а практичному компромісному контакту. Таким чином, адміністрація Байдена натякнула, що по мірі просування вирішення проблеми будуть поступово проводити і зняття санкцій. Крім того, стало відомо, що цей метод вирішення проблеми був попереднього обговорений і з Південною Кореєю. Позитивним фактором є те, що обидві сторони заявили, що переговорний процес буде продовжуватися на базі декларацій Пханмунджомського та Сингапурського самітів. Слід підкреслити, що дуже важливим фактором є те, що уряд Байдена показав, що він уважно відноситься до декларацій Пханмунджомського та Сингапурського самітів. Цей фактор може стати важливим для часткового зняття санкцій з Північної Кореї.

Це означає, що рішення саміту 21 травня 2021 року може стати важливим для відновлення переговорного процесу по денуклеаризації Північної Кореї. Звичайно, не можна виключити, що КНДР будуть вказувати на відсутність конкретики, так як на самітах не було прийнято рішення про відмову від антипівнічнокорейської політики, про відмову від спільного військового навчання РК – США. Крім того,

на саміті не було прийнято ніяких рішень або заяв відносно конкретного плану полегшення санкцій щодо Північної Кореї. Зі свого боку Північна Корея чітко і ясно висловила свою позицію на восьмому з'їзді ТПК, який пройшов у січні 2021 року, що для відновлення переговорного процесу необхідно, щоб США та Республіка Корея відмовились від атипівнічнокорейської політики і від спільних військових навчань США – РК. Таким чином, Північна Корея чітко показала, що відновлення переговорного процесу залежить виключно від рішень США і РК (Розвадовський, 2017, с. 78).

Нещодавно обраний президент Республіки Корея Юн Сок Йоль оголосив свою стратегію:

1. Заклучити мирний договір на Корейському півострові.
2. Почати економічне співробітництво з КНДР.
3. Підвищити обороноздатність.
4. Поновити економічне та культурне співробітництво з найбільшим торговим партнером – Китаєм.

5. Налагодити нормальні відносини з Японією.

Президент Юн розуміє, що все це потрібно зробити в умовах посилення боротьби між США і Китаєм. Складність полягає в тому, що США є союзником РК, а Китай – найбільшим торговим партнером РК (Галака, 2011, с. 13–14).

29- 30 червня 2022 року у Мадриді відбулася чергова зустріч країн-членів НАТО, у якій прийняли участь і президенти РК Юн Сок Йоль. Після аналізу результатів зустрічі аналітики припускають, що Республіка Корея буде співробітничати з країнами НАТО і підсилуватимуть відносини з США та Японією. На цій зустрічі президент Юн мав бесіду з Джо Байденом та з прем'єр-міністром Японії Фуміо Кісида. Були обговорені питання північно-корейської ядерної проблеми, регіональні та глобальні проблеми. Скоріш за все, в найближчий час будуть активовані співробітництво з метою підсилення безпеки. Необхідно також підкреслити, що зустріч країн НАТО показує, що конфронтація між демократичними силами на чолі з США і авторитарними силами на чолі з Китаєм і Росією буде значне посилюватися. Тому президент Байден укладає широку мережу угод як з країнами союзниками, так і з іншими країнами-партнерами з питань не тільки економічної безпеки, але і військової безпеки. У зв'язку з агресією Росії, загостренням ситуації на Тайванській протоці та посиленням провокацій з боку КНДР, президент підкреслив важливість союзу з США і що цей союз перетвориться в союз світового масштабу, який буде охоплювати і світову стратегію. Президент Юн ставить за мету перетворити Республіку Корея в країну, яка буде грати провідну роль на світовій арені.

Були також обговорені питання протистояння загрози з боку Північної Кореї. Президент Юн чітко показав, що надалі буде активно співпрацювати з країнами НАТО, США і Японією. У світі останніх подій у світі президент підкреслив, що зараз питання безпеки тісно переплітається з питанням економіки, тому не буде проводити політику протистояння з Китаєм і сліпо слідувати за США, а проводити всебічну тактику. Також розглядає Японію як важливого партнера для співпраці в першу чергу у сфері безпеки (최용한. 윤석열 정부 통일 대북정책 분석. 평화 + 통일 2023, p.6.).

Також президент Юн Сок Йоль розуміє, що посилення протистояння США і Китаю природньо буде позначатися і на відродженні на відношеннях РК – Китаю. Китай позитивно оцінює заяву РК про взаємовідношення з Китаєм на основі взаємної поваги і довіри, але дуже несхвально реагує на участь РК в організації співпраці по військовій безпеці країн Індійсько-тихоокеанського регіону QUAD, і звісно по питанню Тайваню теж. Китай бажає, щоб РК самостійно вирішувала проблему без

впливу третьої сторони. Безумовно ракетні випробування Північної Кореї останніх часів також мають вплив на відношення РК – Китай. Змінюється також відношення не тільки в політичних справах, а й у економічному співробітництві. Все частіше можна побачити прояви асиметричних дій з боку Китаю, тому що в економічних відносинах Китай на міжнародній арені перетворився на конкурента. Тому РК необхідно через різні платформи взаєморозуміння створити атмосферу довіри, але з урахуванням національних інтересів. Після року війни в Україні уряду РК також потрібно переглянути економічні відносини з таким авторитарними країнами як Росія і Китай, враховуючи не тільки економічні вигоди.

На завершення можна сказати, що Росія і Китай підуть на порушення санкцій і будуть співпрацювати з КНДР, постачання боєприпасів з боку Північної Кореї до Росії і політичне підтримка Росії є тому свідченням. Крім того, різко посилюються ракетні випробування Північної Кореї, - все це нова стратегія Північної Кореї.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, роль ракетно-ядерної проблеми в глобальній безпеці важко переоцінити. Протягом багатьох років глобальні тенденції та політика формувалися відповідно до їх існування. Володіння ядерною зброєю в Північній Кореї є величезною загрозою безпеці. Хоча важко повірити, що почнеться навмисна ядерна війна, існує багато проблем безпеки, пов'язаних із технічними збоями, несанкціонованим використанням ядерної зброї чи небезпекою отримання терористами ядерної зброї тощо, які викликають тривогу щодо світової безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

- Галака, С. П. (2011). ООН та нерозповсюдження ядерної зброї. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 96, 11–17.
- Кайл, Н. Ш. (2011). Контроль над ядерною зброєю і нерозповсюдження. *Щорічник СППРІ «Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека»*, 339–363.
- Лещенко, Л. О. (2016). До питання про еволюцію авторитарних режимів у країнах Південно-Східної Азії. *Дослідження світової політики. Зб. наук. праць*, 33, 46–72.
- Мануїлова, К. В. (2018). Міжнародно-правовий режим нерозповсюдження ядерної зброї в сучасному міжнародному праві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*, 35, том 2, 106–109.
- Патуссі, Т., Курандо, М. (2021). Зміцнення європейської безпеки : сучасні виклики, які створює ядерна зброя. *Міжнародні та політичні дослідження*, 34, 89–106.
- Розвадовський, В. І. (заг. ред.) (2017). *Особливості реалізації міжнародного та національного законодавства про ядерну зброю: монографія* (С. В. Адамович, О. А. Грицан, І. Р. Пташник & І. І. Петровська). Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету В. Стефаника.
- Самойлов, О. Ф. (2010). Північно-корейська проблема в міжнародних відносинах. *Проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. праць.*, 1, 273–284.
- Федина, С. (2012). Проблематика роззброєння у сучасній міжнародній політиці. *Концепція миру через роззброєння. Політичний менеджмент*, 1–2, 204–211.
- Mah, J. C. (2007). The effect of duty draw back on export promotion: The case of Korea. *Journal of Asian Economics*, 18, 967–973.
- 최용한. 윤석열 정부 통일 대북정책 분석. *평화 + 통일* (2023), 4. Vol.198, 6.
https://unikorea.go.kr/books/archive/archive/?boardId=bbs_000000000000043&mod

REFERENCES

- Halaka, S. P. (2011). OON ta nerozповsiudzhennia yadernoi zbroi. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 96, 11–17.
- Kail, N. Sh. (2011). Kontrol nad yadernoiu zbroieiu i nerozповsiudzhennia. *Shchorichnyk SIPRI «Ozbroiennia, rozzbroiennia ta mizhnarodna bezpeka»*, 339–363.
- Leshchenko, L. O. (2016). Do pytannia pro evoliutsiiu avtorytarnykh rezhymiv u krainakh Pivdenno-Skhidnoi Azii. *Doslidzhennia svitovoi polityky. Zb. nauk. prats*, 33, 46–72.
- Manuilova, K.V. (2018). Mizhnarodno-pravovyi rezhym nerozповsiudzhennia yadernoi zbroi v suchasnomu mizhnarodnomu pravi. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia*, 35, tom 2, 106–109.
- Patussi, T., Kurando, M. (2021). Zmitsnennia yevropeiskoi bezpeky : suchasni vyklyky, yaki stvoriuie yaderna zbroia. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia*, 34, 89–106.
- Rozvadovskyi, V. I. (zah. red.) (2017). *Osoblyvosti realizatsii mizhnarodnoho ta natsionalnoho zakonodavstva pro yadernu zbroiu: monohrafiia* (S. V. Adamovych, O. A. Hrytsan, I. R. Ptashnyk & I. I. Petrovska). Ivano-Frankivsk: Navchalno-naukovyi yurydychnyi instytut Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu V. Stefanyka.
- Samoilov, O. F. (2010). Pivnichno-koreiska problema v mizhnarodnykh vidnosynakh. *Problemy mizhnarodnykh vidnosyn: Zb. nauk. prats.*, 1, 273–284.
- Fedyna, S. (2012). Problematyka rozzbroiennia u suchasni mizhnarodni politytsi. Kontseptsiiia myru cherez rozzbroiennia. *Politychnyi menedzhment*, 1–2, 204–211.
- Mah, J. C. (2007). The effect of duty draw back on export promotion: The case of Korea. *Journal of Asian Economics*, 18, 967–973.
- 최용한. 윤석열 정부 통일 대북정책 분석. *평화 + 통일* (2023), 4. Vol.198, 6.
https://unikorea.go.kr/books/archive/archive/?boardId=bbs_000000000000043&mode